

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2003 m. balandžio 26 d.

Nr. 81 (17)

Saturday supplement April 26, 2003

No. 81(17)

Mokslo darbų žiedas

Dalyvaujant gausiam būriui mokslininkų, vyriausybės ir visuomenės atstovų, Lietuvos Mokslų akademijos didžiojoje salėje buvo iškilmingai paskelbti 2002 metų Lietuvos mokslo premijų laureatai, jiems įteikti diplomai ir premijos (už kiekvieną darbą — 42,000 litų). Kai premijų komiteto pirmininkas prof. K. Makariūnas pasakė, kad už darbus humanitarinių, socialinių, fizikos, biomedicinos, technologijos mokslų srityse šįkart paskirta 12 premijų, jas pelnę 38 mokslo darbuotojai, pagalvojau, kad į Čikagoje netrukus prasidėsiantį Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą mūsų atstovai galės vykti ne tuščiomis rankomis. Didelius, net ir pasaulinės reikšmės darbus atlikusius laureatus, apdovanojimus jiems įteikęs ministras pirmininkas A. Brazauskas pavadino mokslo žiedu.

Humanitarinių mokslų srityje premija paskirta Lietuvos istorijos instituto vyr. mokslininkui bendradarbei dr. Ingei Lukšaitė už monografiją *Reformacija Lietuvoje didžiojoje kunigaikštystėje (LDK) ir Mažosios Lietuvoje — 16 a. trečiasis — 17 a. pirmas dešimtmetis*.

Mokslo premijų komiteto Humanitarinių ir socialinių mokslų sekcijos pirmininkas prof. D. Kaunas pažymėjo, kad ši J. Lukšaitės studija — tai daugiau negu 30 metų jos kruopščių tyrimų rezultatas, pagrįstas gausiais Lietuvos ir užsienio archyvų šaltiniais, kurių dauguma iki šiol nebuvo įtraukti į istoriografiją. Ši monografija originali ir svarbi, ne tik Lietuvos, bet ir bendraeuropinio lygio.

Pasirinkusi reformaciją, kaip reiškinį, labai stipriai įtakojusį 16 a. Lietuvos kultūros raidos kryptį, tempa bei formas, J. Lukšaitė savo studijoje nuosekliai atskleidžia jos vidinę sąrangą. Monografijoje išnagrinėta, kaip atsirado reformacijos pažadinta, naujoviškai mąstiusi, kūrybinga 16 a. LDK visuomenė, kaip tuometinės Vakarų Europos kultūra siejosi su lietuviškosios kultūros terpe, kaip išaugo tos epochos didžiosios asmenybės ir jų darbai. Savo darbe J. Lukšaitė pirmą kartą aiškiai ir įtikinamai atskleidžia kultūrinę jungtį tarp LDK ir Mažosios Lietuvos, susiejusias šias dvi vieno lietuviško medžio šakas, atveria duris į du savitus, genetiškai lietuvių paženkintus pasaulius.

Svarbu ir tai, kad monografijos autorė parodo, jog, nepaisant natūralios, tuo metu pasireiškusių, konfrontacijos tarp katalikybės ir protestantizmo, šios abi Vakarų krikščionybės šakos teigiamai veikė viena kitą, kad jų konkurencija skatino kultūros, mokslo ir visuomenės raidą LDK. Tai padėjo modernizuotis tiek pačiai valstybei, tiek ir visoms trims LDK vyrausiomis krikščionybės šakoms — katalikybei, stačiatikybei ir patiem protestantams. Premijuota monografija taip pat aiškiai parodo, kad šios natūralios, savaiminės konku-

rencijos dėka, LDK nuo 16 a. pradžios iki 17 a. pradžios bent jau kultūros ir visuomenės brandos srityje, labai priartėjo prie Vakarų pasaulio. Tai buvo milžiniškas impulsas lietuvių kultūrai, įpūtes jai gyvybę tuo metu ir neleidęs jai išblėsti per negandų pilnus ateinančius tris šimtus metų iki modernios Lietuvos valstybės susikūrimo 20 a.

Mokslo premiją už 2001 m. Lietuvių kalbos instituto išleistą *Frazeologijos žodyną* pelnę žinomas kalbininkas, prie visų didžiojo Lietuvos kalbos žodyno tomų dirbęs, humanitarinių mokslų daktaras Jonas Paulauskas (*Frazeologijos žodyno redaktorius*) ir trys rengėjos — Irena Ermanytė, Gertrūda Naktinienė ir Zita Šimėnaitė. Šių kalbininkų parengtame *Frazeologijos žodyne* surinkti ir susisteminti vaizdingi gyvosios lietuvių liaudies kalbos, senųjų rašytosios paminklų, o taip pat grožinės literatūros kūrinių ir periodinių leidinių posakiai. Žodynas svarbus ne tik kaip frazeologijos tyrimų objektas, bet ir kaip nemažą įtaką bendrinės lietuvių kalbos vartosenai turintis leidinys. Jis reikalingas, ne tik lietuvių kalbos specialistams, bet ir visai skaitančiai bei rašančiai visuomenei — rašytojams, žurnalistams, mokytojams ir mokiniams, sakė humanitarinių ir socialinių mokslų sekcijos pirmininkas prof. D. Kaunas.

Jau trečiąją valstybinę mokslo premiją pelnęs, kalbininkas dr. J. Paulauskas sakė, kad *Frazeologijos žodyne* panaudoti, ne tik Lietuvoje, bet ir išeivijoje gyvenusių ar tebegyvenančių rašytojų Alės Rutos, A. Škėmos, M. Katiliškio, E. Cinczo ir kitų kūrinių vaizdingi posakiai.

Socialinių mokslų srityje mokslo premija pažymėtas Socialinių tyrimų instituto vyr. mokslo darbuotojo dr. Romualdo Grigo darbų ciklas *Lietuvių tautos socialinės organizacijos ir jos pokyčių analizė (1991-2001 m.)*.

Savo darbuose dr. R. Grigas, be kita ko, kritiškai analizuoja pokyčius, ne tik mūsų tautos socialinėje, bet ir politinėje (valstybinėje) jos organizaci-

joje, ypač pabrėždamas su globalizacija susijusius pokyčius ir perspektyvas. Šių darbų autorius nuosekliai laikosi principo: tauta pasaulyje ir pasaulis tautoje. Tauta ji domina ne kaip savyje gyvenantis žmonių junginys, o kaip istorijos ir kultūros iškelta ypatinga socialinės organizacijos forma, igalinanti užtikrinti savo kultūros, ypač jos dvasinių komponentų tęstinumą, žmonių bendruomeninį sutarimą.

Premijomis pažymėti net trys fizikos mokslų darbai. Tai darbų ciklas *Fazinių virsmų kietame kūne teorinis ir eksperimentinis tyrimas*, kurį atliko Vilniaus universiteto docentas dr. Saulius Lipinskis ir dr. Jūras Banys, o taip pat Pustalaidininkų fizikos instituto vyr. mokslo darbuotojas dr. Evaldas Tornau.

Apibūdindamas šį darbų ciklą, Fizikos mokslų sekcijos pirmininkas prof. M. Sapagovas pažymėjo, kad ši mokslininkų grupė per praėjusius 15 metų išvystė Lietuvoje naują mokslo šaką — fazinių virsmų (veiksmy) fiziką. Jie sukūrė iš esmės naujus teorinius modelius, pasiūkinčius fazinių virsmų tiek konkrečiai tyrinėtose, tiek ir abstrakčiose modelinėse sistemose. Autorių ištirtos medžiagos pritaikomos lazerių, telekomunikacijų, informacinės technologijos. Premijuotas šių darbų ciklas — svarus indėlis į pasaulinį mokslą — kieto kūno fiziką.

Kitas premijuotas fizikos srities darbas — *Stochastinių (tikimybinų), aritmetinių ir kombinatorinių procesų ribinės teoremos ir modeliavimas*. Šio darbo autoriai, pasidalinę premiją už šį darbą, — Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos fakulteto profesoriai — Mindaugas Bloznelis, Vizgirdas Mackevičius ir Eugenijus Manstavičius. Pasak prof. M. Sapagovo, šių profesorių darbų ciklas tęsia garsios, pasaulyje gerai žinomos Lietuvos tikimybių ir skaičių teorijos mokyklos tradicijas. Pratešdami akademikų J. Kubiliaus tikimybės skaičių teorijos, V. Statulevičiaus ribinių teoremų ir B. Grigelionio tikimybinį pro-

cesų tyrimus, premijos laureatai gavo labai reikšmingų ir didelę dalimi išbaigtų teorinių rezultatų. Teoriniai šių darbų ciklo rezultatai yra tamptariai susiję su šiandien pasaulyje smarkiai besivystančiomis taikomosios matematikos šakomis — finansų bei draudos matematika, imčių teorija, kriptografija ir kt.

Premiją fizikos mokslų srityje taip pat pelnę Vilniaus universiteto Medžiagotyrų ir taikomųjų mokslų instituto darbuotojai daktarai Artūras Žukauskas, Saulius Antanas Jursėnas, Gintautas Tamulaitis ir Fizikos instituto vyr. mokslo darbuotojas dr. Vidmantas Gulbinas. Jų darbų cikle visapusiškai ištirti elektroniniai vyksmai puslaidininkinėse medžiagose ir pačiuose mažiausiuose (nano) darinuose, juos stipriai sužadinus šviesos kvantais. Šie metodai pasaulyje dabar tapo ypatingai aktualūs. Tai sudarė sąlygas šio darbų ciklo autoriams įsijungti į platų tarptautinį bendradarbiavimą naujausių puslaidininkinių medžiagų tyrimo srityje ir prisidėti kuriant pamatus optoelektronikos pramonei Lietuvoje.

Šį kartą aukštai įvertintas Lietuvos medicinos mokslas. Už naują vėžio gydymo metodą mokslo premija pažymėti net devyni šios srities specialistai: tai biochemikas, genetikas, Lietuvos Mokslų akademijos prezidentas, naujasis Vilniaus universiteto rektorius, akademikas Benediktas Juodka, plačiai žinoma onkologė dr. Liudvika L. Gričiūtė, Vilniaus universiteto kvantinės elektronikos katedros specialistai prof. Algis P. Piskarskas, prof. Ričardas Rotomskis, doc. Giedrė V. Streckytė, Vilniaus universiteto Biochemijos ir biofizikos katedros prof. Vida Kirvelienė, Vilniaus Onkologijos instituto direktorius prof. Konstantinas P. Valuckas, šio instituto laboratorijos vedėja L. Bloznelytė-Plešnienė ir Vilniaus universiteto Biochemijos laboratorijos specialistė dr. Janina Didžiapetrienė. Jų gauti mokslinių tyrimų rezultatai sudarė prielaidas sėkmingai įdiegti šviesai jautrius cheminius junginius (fo-

Mokslo premiją pelnę kalbininkai *Frazeologijos žodyno* sudarytojai, tarp kitų laureatų. Pirmoje eilėje iš kairės: Zita Šimėnaitė, dr. Jonas Paulauskas, Irena Ermanytė ir Gertrūda Naktinienė.

Algimanto Žižiūno nuotrauka.

tosensibilizatorius) klinikiuiam gydymui. Taip pat sukurta lazerinis šaltinis, naudotinas navikų gydymui (terapijai), pagerintos kai kurios gydymo metodikos. Lietuvos onkologijos klinikoje šios mokslininkų grupės sukurtu metodu jau sėkmingai gydyti keli šimtai ligonių. Už šviesai jautrių cheminių junginių tyrimus, pritaikomus gydymui, šio darbo autoriams buvo paskirta JAV Lazerių draugijos Maiman premija.

Priesėvėžinių įvairių gamtinių junginių ir aplinkos teršalų (sprogmenų) poveikį žmogaus organizmui tyrė Biochemijos instituto skyriaus vedėjas dr. Narimantas Čėnas ir akademikas dr. Juozas Kulys. Už šių darbų ciklą jiems įteikta mokslo premija.

Tokio įvertinimo susilaukė taip pat Ekologijos instituto moksliniai darbuotojai dr. Vincas Bada, dr. Akleksandras Jurkevič, dr. Alina J. Šveistytė ir dr. Vidmantas Karalius. Jų darbų cikle *Gyvųjų elgsenos reguliatorių tyrimai* pirmą kartą išaiškintos paukščių bei vabzdžių elgsena lemiančios kai kurios cheminės medžiagos, struktūros, hormonų ir neuromediatorių tarpuosavio sąveikos, sistemos bei medžiagų apykaitos sukeliami elgsenos pakitimai. Šis originalus darbas gana svarbus įnašas į gyvųjų elgsenos reguliavimo mokslą, pažymėjo Mokslo premijų komiteto biochemijos sekcijos pirmininkas dr. M. Žalakevičius.

Už darbų ciklą *Lietuvos paviršiniai vandens ištekliai, jų kaita ir naudojimas energetikai bei jūrų transportui* mokslo premiją pelnę trys Lietuvos energetikos instituto specialistai — prof. Brunonas Gailiūšis, dr. Jonas Jablonskis ir vyr. mokslo darbuotoja Milda Kovalenkovičienė. Be kita ko, jų darbuose nustatytos vandens išteklių naudojimo sąlygos bei pateiktas Lietuvos vandens ūkio rajonavimas. Šių ir kitų darbų tikslas — ištirti Lietuvos vandens ekologinės sistemos „baseinas — upė — Kuršių marios — „Baltijos jūra“ ekologinį tvarumą, intensyviai naudojant vandens išteklius pramonėje, energetikoje, vandens transporte, miestuose ir žemės ūkyje.

Technologijos mokslų srityje laureatais tapo Kauno technologijos universiteto profesoriai Jonas Gylis, Gintautas

Miliauskas ir Stasys Šinkūnas. Premiją jie pelnę už darbus, nagrinėjančius impulso, šilumos ir masės pernešimą termoelementuose objektuose. Šie darbai rodo, kad Kauno technikos universiteto šilumos ir atomo energetikos katedroje susiformavusi nauja sudėtinė šilumos ir masės pernešimų dvifazinėse sistemose tyrimo mokykla. Be kita ko, šių mokslininkų darbai sudaro galimybę padidinti Ignalinos atominės elektrinės saugą.

Mokslo premiją pelnęs Vilniaus Gedimino technikos

universiteto Pastatų konstrukcijų katedros profesorius Vytautas J. Stauskis savo darbuose tyrė salių akustiką, priėmė inžinerinius sprendimus jai pagerinti. Jis parengė rekomendacijas Lietuvos Operos ir baletų, Vilniaus Filharmonijos, kitų salių ir bažnyčių garso sklaidimui, skambėjimui pagerinti. Be daugelio kitų tyrimų ir darbų, J. Stauskis suprojektavo dainų estradas Alytuje, Rokiškyje, koncertinę estradą Šventojoje.

Algimantas A. Naujokaitis

Muzikų rėmimo fondo užmojai

„Sugrįžimai“

Apie Lietuvos muzikų rėmimo fondą *Drauge* rašoma ne pirmą kartą, todėl dienraščio skaitytojai žino, kad fondas gyvuoja jau dvylika metų ir puikiai įvairina Lietuvos muzikinį gyvenimą, ieškodamas jaunų talentų, padėdamas jiems ir jų pedagogams reikštis ne vien savoje šalyje. Be to, darbščios fondo moterys, vadovaujamos Liucijos Stulgienės, kasmet organizuoja daug įvairiausių programų, koncertų ir jų ciklų, sukviečia į renginius tūkstančius žmonių.

Šį sykį skaitytojams papasakosiu apie fondo renginius, vykstančius šį pavasarį ir vasarą. Tai jau tradicinis penktasis festivalis „Sugrįžimai“, kuriame koncertuoja kitose šalyse gyvenantys ir besimokantys lietuvių muzikantai bei naujas vasaros koncertų ciklas „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu.“

Dvidešimt „sugrįžimų“ vakarų

„Sugrįžimuose“ kasmet pagedauja dalyvauti daug dau-

giau jaunų Lietuvos talentų, gyvenančių kituose kraštuose, negu įmanoma tuos norus patenkinti. Tad jau dabar, kaip pasakoja Liucija Stulgienė, galima pasakyti ne vieną pavardę iš, sakysim, 2004 ar net tolesnių festivalių. Labai džiugu, kad renginiu susidomėjo Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, kai kurie jo padaliniai, norintys prisidėti, paremti ten gyvenančių muzikantų keliones į Lietuvą. Jau keletą metų beveik visus „Sugrįžimų“ koncertus lanko Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovai Lietuvoje Gabrielius Žemkalnis su žmona, užsienio valstybių ambasadų darbuotojai.

Šiemet numatyta surengti dvidešimt festivalio koncertų. Pirmasis — Vilniaus Rotušėje balandžio mėnesį. Jame grojo, atlikėjos — pianistė Guoda Gedvilaitė ir Tonio Henkel (violončelė).

Beje, tradicija lietuviui išsvetur atvažiuoti su kitu tos šalies kolega, vis labiau propaguotina.

Nukelta į 2 psl.

Šio šeštadienio priedo puslapiuose:

Mokslo premijų šventė; muzikai sugrįžta tėvynėn. — 1 psl.

Petro Babicko odiseja. — 2 psl.

Lituanistikos tyrimų ir studijų centras gavo vertingą dovaną; dail. E. Žvaigždinio meno paroda. — 3 psl.

Rokas skambino Čiurlionių; apie fotomenininkę Oną Pajedaitę; paminėta Aušros sukaktis. — 4 psl.

Grupė mokslininkų — onkologų, premijuotų už darbus, padedančius įveikti vėžinius susirgimus. Iš kairės: doc. Giedrė V. Streckytė, dr. Liudvika L. Gričiūtė, prof. Ričardas Rotomskis.

Algimanto Žižiūno nuotrauka.

Jam tėvynė auksu žvilgėjo

Algimantas Zolubas

Petras Babickas ir sesuo Unė Babickaitė (Unė Baye) Paryžiuje 1934 m.

Prieš šimtą metų, 1903 m. gegužės 12 d., Laukminiškių kaime (Kupiškio raj.) Jurgio ir Agotos Babickų šeimoje gimė Petras Babickas. Greta sesers Unės Babickaitės-Graičiūnienės, žinomos aktorės paminklinės lentos, prie gimtosios gryčios pritvirtinta lenta Petriui atminti. Šiame dviejų galų name gretimo Verbiškių kaimo mokytojos įrengė asmenybę, savo gyvenimu ir kūryba peržengusių Lietuvos ribas, muziejų. Čia gimė dar du Petro broliai — Lietuvos karininkas pulkininkas Kazys ir taip pat karo mokslus išėjęs mokytojas Vytautas. Visi Babickai jau iškeliavo Amžinybėn: tėvas Jurgis ilsisi Laukminiškių kapinėse, motina su dukra Unė — Palėvenėje, Kazys — Čikagoje, Vytautas — Kėdainiuose, o Petras — Rio de Janeiro, Brazilijoje.

Petras pradžiū mokslą ėjo Kupiškėje, gimnazijos — Peterburge, Kaukaze bei Aušros gimnazijoje Kaune, kurią baigė 1923 m. Vytauto Didžiojo universitete studijavo literatūrą ir istoriją. Nuo 1926 iki 1931 m. dirbo Lietuvos valstybiniame radiofone (pradėjo pranešėju, baigė vedėju), Lietuvos Šaulių sąjungos kultūros skyriuje, redagavo *Mūsų Vilnių*. 1933 m., kartu su kankuninku F. Kemėšiu, lankė lietuvių folklorinio JAV-se. Reiškėsi fotografijos ir kino meno srityje, 1932 m. organizavo pirmąją foto parodą Kaune, kurę pažintinius filmus apie Lietuvą.

P. Babickas — poetas, prozininkas, publicistas, keliautojas. Išleido apie 16 knygų, tarp kurių vaikams ir jauniui — *Gyvenimas — laimė, Nuostabi Jonuko kelionė, Trata-ta, Murziukas*, eilėraščių knygas — *Geltona ir juoda, Žmogaus remontas, Toli nuo tėvynės, Svetimaj padangė*, proza — *Vakar, Elada, Gintaro krantas, Marių pasakos*, ispanų kalba *Lituanica antiqua*, portugalų kalba *Lituanica illustrada, Picturesque Lithuania* — anglų ispanų ir lietuvių kalbomis. P. Babicko rašinius spausdino priekario žurnalai *Karys, Židinyas, Vairas, Naujoji Romuva*. Ir šandien tarp Lietuvos karių po-

sisakymų rinkinyje *Mano pasaulėžiūra* (Draugo spaustuvė, Čikaga, 1958) randame P. Babicko credo. Skaitytojui bus geriausia, jei leisiu patiam P. Babickui save atverti, todėl pateikiu P. Babicko laišką, rašytą J. Prunskiui, ištisai:

„Malonus Bičiuli, Kaip neatsiliepti į tokį kvietimą? Juk jis atėjo iš Amerikos, iš kurios mes pratę laukti tik medžiaginių gėrybių. Nesu joks šviesos stulpas ir, nors būdamas tikras, kad po kiek laiko mano šios mintys nebeatrodys tikslūs, tačiau siunčiu jas, nes miela dalyvauti talkoje. Talka! Tas žodis taip primena Lietuvą. Deja, kaip maža jos turime čia tremtyje. Įpratomie vieniems klydyti, kitus barti, vienus aukštinti, kitus žeminti. Rušiuoti. Smerkti. Dėtis neklystančiais, žodžiu — įpratome būti juokingais... Kaip toli tai nuo didingos sąvokos — Esu lietuvis! Kas liečia mane, seku, nors sunkiai, karaliumi Gediminu, perkėlusiu Lietuvos sostinę į Vilnių: vyresnį laikau tėvų, į lygų sau amžiumi žiūriu, kaip į brolių, o į mažesni — kaip į sūnų.

Tikiu Dievu ir Jo galybę bei žmogaus menkystę. Manau, kas nenori likti vienišas, kaip pasimetęs šuo, taip pat turi tikėti. Kalbėtis su Dievu sielvarto ir džiaugsmo valandomis yra tikra šventė sielai.

Kartą (1946 m.) gavau barti iš jauno kuno P. R., kai pasakčiau jam savo naują eilėraščių *Malda*, kurio pradžia tokia:

O, Dieve, Tu mylimas mūsų Tėveli,

Grąžink mus tėvynėn, Tu viską gali.

— Netinka Dievą Tėveli vadinti — per daug intymiška... kalbėjo kunigėlis. Tačiau, ne metams nepaėjus, gavau maldaknygę, kurioje tas eilėraščių buvo išspausdintas net su mano pavarde. Redaktorius buvo P. R. draugas. Ir mes trys buvome draugai, nes su įvairiais nuotykiškais karta keliavom į Romą... Ta maldaknygė buvo maloni staigmena. Tačiau po metų jau Argentinoj buvo dar gražiau — komp. Poimanskis sukūrė tai maldai puikią melodiją! Niekad nebuvau taip išdidus, kaip tą dieną, kai pirmą kartą išgirdau ją giedant. Galvojau: Dievas dabar girdi menkiausio Lietuvos rašytojo balsą, ir, žinoma, buvau už didžiavimąsi nubaustas... Štai jau 10 metų nebeturiu įkvėpimo dainoms rašyti...

Moralė? Niekad gerai nesu-pratau šio žodžio reikšmės. Laimingi, kurie tiki gyveną doroviškai, tačiau ar tai įmanoma šitame padūkusio pasaulio civilizacijos laikotarpyje?

Daug esu skaitęs knygų apie moralę — veik visas užmiršau, tačiau sunku užmiršti pirmąją pamoką, gautą iš mano motinos: „Vaikeli, nevok. Pradėsi adata — baigsi kumele...“ Neverk, sūnau, Kristus ne tiek kentėjo. Krauk tokius turtus, kurių nei kandys,

nei rudys neėda...“

Kartą aš primygtinai norėjau patirti iš motinos, kuri sūnų ji labiausiai myli? Ji, rodydama savo ranką, man paaiškino: „Žiūrėk, pjausi nykštį — skauda, pjausi mažytį pirštelį — taip pat skauda. Myliu jus visus vienodai“. Ar gali kas užmiršti tokias morales pamokas?

Lietuvių tauta... Nėra man gražesnio vardo pasauli, kaip Lietuvai; nėra man kilnesnės tautos, kaip lietuvių tauta. Anaipol, tai nėra pigus patriotizmas, tai mano credo. Nesame angelai, tai tiesa, tačiau, kai palyginu su kitomis broliškomis tautomis, tai lietuvis 'razbaininkėlis' drąsiai gali laukti rojus priemonių, turėdamas vilties, kad bus įleistas į vidų. Įsitikinau, kad lietuviai yra Dievo išrinkta tauta, nebe žydai. Tie, atgavę nepriklausomybę, pradėjo ir laimėti karą, užvaldę daugelį pasaulio veiklos sričių, paliko vargo kryželį — Dievo ženklą — mums. Ką Dievas pamilo, skiria kančių kelią. Musų tautai, kad sušvis greit laisvės, kryžius paliks. Gaila, kad mes tuo skundžiamės. Skausmas ir sielvartas — pastovūs, kaip žmonija, tolydžio besikeičianti ir vis ta pati paliečianti... Laimė ir džiaugsmas tai tik žaibo švystelėjimas, tai laimės juosta, monai...

Lietuvių tautai, atsiremumiai į savo tūkstančių metų praeitį, iš tėvų ir protėvių pa-

veldėtą išmintį ir dorą, skirta gyventi iki pasaulio pabaigos, tačiau, kadangi dabar mes pergyvename tai, ką visa Europa jau patyrė Atilos ir tautų kraustymosi metu — mums nutautėjimo pavojus yra tikras Damoklo kardas. Ištautėje mes neverti nė sudilusio skatiko. Būsime tik trąša kitų tautų rožėm ar ąžuolams. Išlikę gintaro krašto, Marijos žemės, Rūpintojėlių šalies sūnumis mes esame ir būsime unikumai, kuriais visi stebėsis, daug kas pavydės ir niekas mūsų nenugalės, nes gimti lietuviai yra daug didesnė Dievo dovana, negu kad galvoja buvęs DP, dabar važinėjas žvilgančiu automobiliu po Ameriką... Negalima svetimtaučiai išmokyti tikrai kalbėti ir mąstyti bei elgtis lietuviškai, negalima nusipirkti lietuviškos sielos, kaip 'sieto', negalima lietuviui, be bausmės, parduoti tą sielą už dolerį. 'Kiek yra lietuvių visame pasauly?' — paklausė mane vienas intelektualas. 'Keturi-penki milijonai' — atsakiau. 'Hm... Jie nieko negalės padaryti, per mažai...' Atsakiau jam iškilingai: 'Taip, keli milijonai lietuvių, žinoma, nieko negali pakeisti pasaulyje, palyginus su šimtais milijonų kitų tautų, tačiau pasaulį gali pakeisti vienas lietuvis'. Galbūt nepatikėjo jis, tačiau aš tikiu, nes šiais visuotinio subiznėjimo laikais, kada perkamos ir parduodamos tautos ir

Petras Babickas

TĖVYNĖ

Manęs klausia dažnai kur aš gimęs, Kur tas kraštas: Rytai, Vakarai? Aš šypsau si visiem dėlei savo likimo Ir jiems rodo, kad man čia gerai.

Manęs klausia dažnai ar turtinga Ji — Tėvynė benamio baugaus? Atsakau: Visa žemė man auksu ten žvilga Žydrumoj kristolinio dangaus.

Manęs klausia dažnai: Kur sugrižtum Jei tėvynė paliks pavergtą? Aš linksmai jiems veidan nusijuokiu, nors plyšta Man iš skausmo širdis sužeista.

O kai dingsta viltis paskutinė, Kai visur tik klasta ir kančia, — Aš, prispaudęs rankas prie krūtinės, Vėl prisiekiu: Tėvyne, tu — čia!

valstybės, lietuvių motina, šelpdama vokiečių belaisvių ar nuų budelių besislapstantį kenciantį Dievo Sūnų, parodė, kad ji yra aukštesnė už dangoraižius, sprausminius lėktuvus bei vandenilio bombas. Lietuvė motina — lietuvių tauta. Vaidila, lietuvi, prie ratelio mokanti savo vaiką skaityti, knygnešys bei pasaulio lietuvių talka — tai keturi pagrindiniai stulpai, kuriais turi remtis mūsų tautos ateities gyvenimas ir kova".

Taip savo credo išdėstė Petras Babickas.

Ką jautė tremtyje, ką nešiojo širdyje, tautos šviesulys

išreiškė sparnuotu žodžiu.

Nebuvo lemta Petriui Babickui išvysti nepriklausomybę atgavusios tėvynės — 1991 m. rugpjūčio 27 d. nustojo plaukusi širdis, „prispaudęs rankas prie krūtinės", priesaiką tėvynei nusiešė į Amžinybę.

Balandžio 29 d. P. Babicko šimtmetinis gimimo jubiliejus bus minimas Kaune Maiironio lietuvių literatūros muziejuje. Minejimas taip pat įvyks ir jo gimtinėje Laukminiškių kaime. Deja, jo kapą Rio de Janeiro Catumbi kapinėse, lietuvių katalikų laidojimo vietoje „Mosoles" galėsime aplankyti tik mintimis.

Muzikų rėmimo fondo užmojai

Atkelta iš 1 psl.

Tokiū būdu plečiasi lietuviškos muzikos horizontai, stiprėja muzikų tarptautiniai ryšiai, idomu publikai.

Balandžio viduryje — koncertas, skirtas dviem lietuviškomis didžiosios Britanijos: smuikininkei Dianai Galvydytei ir pianistei Evelinai Puzaitėi.

Balandžio 22 d. — vėl dviem lietuviškomis šventė — dainininkė Ritai Novikaitėi (Austrija) ir pianistei Marijai Dzenkauskaitėi-Scott (Didžioji Britanija). Po to atvyks fleitistė Žilvė Barauskaitė ir gitaristė Kerstin Neubauer iš Austrijos, vargonininkas Vytenis M. Vasyliūnas iš Vokietijos, kuris su Šiaulių chorą „Polifonija" koncertuos bažnyčiose (Vilniuje, Šiauliuose ir Rokiškyje).

Daug sudėtingiau muzikantams atvykti iš JAV ar Kanados, negu iš artimesnių Europos valstybių. Bet šiemet ir tolimųjų atlikėjų šiek tiek padidėjo. Balandžio paskutinį vakarą Vilniaus Rotušėje gros iš Lietuvos kilęs JAV gyvenantis, pianistas Loenas Livšinas ir populiarius prancūzų violončelininkas Renaud De-jardin. Iš JAV laukiamas smuikinininko Kristupo Kelero ir pianisto Andriaus Ilgevičiaus, kurie gros Vilniaus paveikslų galerijoje gegužės 6 d.

Net keturis koncertus muzikos mokyklose, Muzikos akademijoje surengs JAV gyvenantis pianistas Kaspars Uinskas. Vokalines muzikos vakarą Taikomosios dailės muziejuje ruošia dainininkas Leonas Baltrus (tenoras) su kolegomis Vilma Moncyte ir Mindaugu Zimkumi.

Pirmą kartą „Sugrižimuose" skambės Kanados vardas. Iš šios šalies atvyks smuikinininkas Atis Bankas ir pianistė Ilona Bereš (gegužės 7 ir 8 d.).

Viena festivalio tradicijų — kasmet surengiamas išeivijos menininkų vakaras. Šiemet jų bus du. Kompozitoriaus Stasio

Vainiūno namuose Vilniuje — mūsų didžiojo poeto Bernardo Brazdžionio atminimo vakaras. Aktoriai skaitys eilėraščius, skambės dainos, kurioms pasirinkti šio poeto eilėraščiai. O gegužės 14-ąją Kongresų rūmų Mažonoje salėje, rengiamas Lietuvos Muzikos akademijos garbės daktaro Stasio Baro kūrybos vakaras. Jame dalyvaus šio žinomo dainininko vardo konkurso laureatai. — Rengėjai labai tikisi, kad atvyks ir pats Stasys Baras.

Gegužės 16 d. šventę užbaigs koncertas Nacionalinėje filharmonijoje. Čia dainuos Virgilijus Noreika, tenoras iš Vokietijos Gediminas Tiškevičius, sopranas Milda Smalakytė, gros pianistė Lina Giedraitytė.

Muzikos šventė Druskininkuose

Druskininkietiai turbūt neatmena, kada jų mieste grojo simfoninis orkestras. Kažkuris užklaustas atsakė, kad tik prieš pirmąjį pasaulinį

karą. Tiesa, Lietuvos muzikų rėmimo fondas čia kasmet rengia smuiko muzikos šventę „Druskininkų vasara", kartais užsuka vienas kitas kompozitorius, rengiamos poezijos šventės. Bet didesnio muzikos įvykio, kuris primintų, kad šiame mieste gimė ir augo pasauliui žinomas kompozitorius ir dailininkas Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, tikrai stinga. Tai ir paskatino Lietuvos muzikų rėmimo fondo, kartu su Druskininkų miesto savivaldybe, šią vasarą pirmą kartą surengti festivalį „Druskininkų vasara su M. K. Čiurlioniu".

Tuo siekiama, kaip pasakoją MRF direktorė Liucija Stulgienė, — paminėti garsų druskininkietį, garsinti jo palikimą, kūrinius, sukurtus šiame mieste. M. K. Čiurlionio (1875-1911) kūryba, atvėrusi naujas mąstymo erdves, priklauso ne tik praeičiai, bet ir dabartiai, yra gyvas ir gaivus šaltinis, maitinantis kūrybinės sielos. Neatsitiktinai jo kūryba tyrinėjama ne tik Lietuvoje (V. Landsbergis, A.

Venckus), bet ir JAV (S. Yla, V. Strolia, Rusijoje (M. Et-kind), Japonijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir kitur.

Taigi, šių metų vasarą, birželio pradžioje, Druskininkuose bus iškelta pirmojo festivalio vėliava, tikintis, kad šventė taps tradicine ir sugrįš kasmet.

Birželio 8-oji — šventinė šurmulį įtrauks visą kurortą; per miestą žygiuos pučiamųjų orkestrai, išpūdingoje estradoje koncertuos simfoninis orkestras, grosiantis M. K. Čiurlionio ir dabartinių autorių muziką. Paskui, iki pat rugsėjo pradžios, koncertai vyks terasoje prie ežero, sanatorijose, muziejuose. Moksleiviai dalyvaus rašinių, piešinių konkursuose. Druskininkietiai ir čia besigydančios žmonės susitiks su kompozitoriais, kino kūrėjais, dailininkais. Atvyks svečiai iš kitų valstybių, kurios buvo susietos su šio lietuvių menininko gyvenimu ir kūryba.

Į Lietuvos kultūrą beldžiasi naujas prasmingas renginys. Tikėkime, kad jam bus lemta garsinti mūsų tėvynės vardą ir jos meną.

Jadvyga Godunavičienė

Lietuvos muzikų rėmimo fondo surengtame tarptautinių konkursų laureatų ir jų pedagogų pagerbimo vakare (iš kairės) fondo vadovė Liucija Stulgienė, buvęs Lietuvos prez. Valdas Adamkus, Alma Adamkienė, kultūros ministrė Roma Dovydienė, fondo darbuotoja Bernadeta Markevičienė.

Petro Babicko gimtinė.

LDK 1612–1863 m. monetos Čikagoje

Dr. Audrius Plioplys su Lituanistikos tyrimo ir studijų centru bendradarbiauja jau seniai. Šiais metais dr. Audrius padovanojo LTSC savo kolekcijos dalį: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės senasias monetas. Dr. A. Plioplio rinkinius sudaro ne tik monetos, bet ir senieji JAV automobiliai. Kaip menininkas, jis kolekcionuoti pradėjęs anksti, bet labiausiai jo dėmesį traukė numizmatika. Įsigijęs monetas, jos kaip ligą užkrėtę daktarą kolekcionuoti ir domėtis toliau. Būdamas puikus gydytojas neurologas jis dabar yra ir puikus numizmatikos žinovas.

Dr. Audrius Plioplys yra vienas žymiausių JAV neurologų, besidarbuojančių vaikų neurologijos srityje. Jis jau 12 metų vadovauja Chicago Michael Reese ligoninės Vaikų skyriui ir yra daugelio svarbių valstybinių mokslo tyrimų vadovas. Taip pat 59 mokslinių straipsnių ir 51 tezės autorius. Mediciną baigė 1975 m. University of Chicago, praktiką atliko Mayo klinikose. Su mokslinėmis paskaitomis dalyvauja

Dr. Audrius Plioplys.

Mokslo ir kultūros simpoziumuose bei Amerikos Lietuvių gydytojų sąjungos suvažiavimuose.

Dr. Audrius Plioplio meninių variacijų objektas yra mintis, pats mąstymo procesas. Šią temą dailininkas vysto kompleksiskai, su mokslininko nuoseklumu. Dr. Plioplio mintys apie mintis dažnai atskleidžiamos konceptualiojo meno priemonėmis, kur vartojama įvairias išraiškos: instaliaci-

jos, piešinio, tapybos, fotografijos, encefalogramos ar teksto formas. (*Literatūra ir menas*, 1995 liepos 8 d. Nr. 27.).

Šiuo metu dr. Audrius Plioplio darbus galima pamatyti Čikagos miesto centre. Savo darbuose A. Plioplys nagrinėja atminties ir abstraktaus mąstymo fenomeną. Autorius pateikia, sudėdamas du vaizdus vieną ant kito — už nervų tinklų slepiasi konkretūs gyvenimo vaizdai. Dr. A. Plioplys išnagrinėjęs patius sudėtingiausius materialiosios egzistencijos labirintus, savo paveikslų kalba taria: materija nėra viskas, virš jos plevena kita Būtis. Neuronai ir nervų tinklai, kuriuos matome per mikroskopus, sudaro tam tikrą visumą, kuri yra kažkas daugiau, negu dalių visuma. (A. Kezys).

Apie dr. A. Pliopli ir jo darbus rašė ne vieną kartą Amerikos ir Lietuvos spauda, kur visada būna puikus įvertinimai ir susižavėjimai jo išradimams ir išraiškos savotiškumui.

Kaip jau minėjau, dr. A. Plioplys, būdamas geras specialistas medikas-neurologas, su dideliu užsispyrimu ir mokslininkui skirtu kruopštumu atlieka kiekvieną savo meno kūrinį. Jo numizmatikos kolekcija taip pat labai svaringai ir moksliskai aprašyta, kiekviena moneta sudėta į jai skirtą dėžutę, kuri turi aprašą ir savininko pavardę. Dr. A. Plioplio dovana Lituanistikos tyrimo ir studijų centrui yra tikrai labai brangi, pagal numizmatų katalogus, jos vertė siekia iki 20,000 dolerių.

Zigmanto Vazos grašius.

Bičiuliškas Verdi „Requiem“

Po to ir lietuviškai vaišingas. Kodėl būtent bičiuliškas? Kodėl vaišingas? Paaiškinsiu, pasiremdamas įvykio faktais.

Šiemet balandžio 5 d. Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos choras savo tradiciniame religiniame koncerte (šių sykių šeštadienio popietės metu) atliko visas septynias Giuseppe „Verdi „Requiem“ dalis. Mano mėgėjiška nuovoka, kur kas galingesniu mastu, labiau įtikinantiu frazavimu, itin pavergiančiomis soprano ir mezosoprano partijomis, darniais duetais, kvartetais, su gražiai susidainavusiu choru. Jei mane truputį neramino, tai tik tas bažnytinis formatas. Esi priverstas žiūrėti į altorių, o ne į kūrinių atliekančius choristus ir solistus. Jų nematai, nors iš tiesų klausaisi koncerto.

Praėjusiais metais, neturint pakankamai choristų, buvo praleisti „Sanctus“ ir „Agnus Dei“. Čia ir iškyla antraštelėje minėto būvdvardžio „bičiuliškas“ reikšmė. Ten, viršuje, šalia Virginijaus Barkausko meistriškai valdomų vargonų ir dirigento Viktoro Ralio, būrėsi tvirta vokalinė „koalicija“. V. Ralio dėka, įsijungę aštuoni Los Angeles operos etatiniai choristai ir keturi pirmaeiliai solistai.

Štai tyras sopranas Cynthia Leigh Karp, su turininga recitacijų bei koncertų patirti-

mi Pietų Kalifornijoje. Štai tenorų mezzosopranas Erin Murphy, pasižyminti plačia skale, dalyvavusi 30-ye L. A. operos, Master choralo ir filharmonijos pasirodymuose. Štai tenoras Etsel Skelton, laimėjęs kelis žymenis, San Jose operoje atlikęs „Cavalleria Rusticana“ Turridu vaidmenį, besiruošiąs ten pat dainuoti Cavaradossi „Toskoje“, Jose — „Carmen“ operoje ir t.t. Štai bosas Liudas Norvaišas, Vilniaus muzikos akademijos absolventas (1993), su keliais pagrindiniais vaidmenimis pasireiškęs Vokietijoje, Bremeno ir Erfurto operų scenose. L. Norvaiša jau kelintą kartą talkina L. A. lietuvių chorui priešvėlykinių koncertuose. Taip pat prie šio didžio įvykio paruošimo prisidėjo ir klasikinė pianistė Auksuolė Jackūnaitė, Klaipėdos Muzikos akademijos auklėtinė, tarp kitko, dabar užsiimanti muzikos pedagogika.

Apie Viktorą Ralį, jau kelio metų vadovaujantį Šv. Kazimiero bažnyčios chorui, buvo ne kartą rašyta. Ir koks įdomus sutapimas — tą patį savaitgalį, kai skambėjo Ralio diriguojamas Verdi „Requiem“, Los Angeles Times sekmadieninės laidos žurnale *Magazine* buvo išspausdintas vaizdingas Ginny Chien rašinys „Operatic Passion“ apie Viktoro Ralio darbą Los Angeles operoje. Jis nufotogra-

fuotas didžiulėje operos rūbėje, nes, kaip dažnam operos „tyliųjų“ vaidmenų artistui (pas mus juos vadindavo statistais, čia — „extras“), jam reikia vilktis įvairiais kostiumais. Pasak Chien, Ralys, šioje srityje dirbęs nuo 1990, „neseniai jau įsitvirtino ir svarbesnėse rolėse, kad ir pagrindinio dainininko Samuel Ramey dubleriu „Kunigaikščio Mėlynbarzdžio pilies“ ir „Hofmano pasakų“ pastatymuose“. Chien pabrėžia ir Viktoro išskirtinį sąmojaus pojūtį. Būtent, paskutiniame straipsnio sakinyje, susijusiame su didžiąja „Samsono ir Dalilės“ scena, Ralys tebis: „Kur tu galėtum partrenkti ant žemės Placido Domingo ir vel būti pasamdytas kitam spektakliui“.

Tad ir aišku, jog V. Raliui, nuolat bičiuliškai bendraujant su Angelių miesto operos dainininkais, pavyko šiam ypatingam koncertui papildyti savo ištikimą chorą. Prie 3 uolių parapijos tenorų prisidėjo 3 patyrę operos choristai. Prie 7 bosų — du. Prie 11 sopranų — dvi. Prie 10 altų — trys. Pastarųjų tarpe jų ansamblio koordinatorė Donna Marie Covert. Žodžiu, graži muzikinė aritmetika, kiekiu ir kokybe pagrindusi „Requiem“ įspūdį. Ir bažnyčios suolai pilni klausytojų. Po to salėje važiavo — su visa lietuviška kulinarine potencija. Neįsivaizduoju, kaip rengėjai ekonomiškai suvedė galą su galu. Sakytčiau, pelnas nesvarbu. Svarbu, kad viskas gerai pasisekė.

Pr. Visvydas

Dr. A. Plioplio senosios Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės monetos, nuo 1612 iki 1863 metų, tikrai retas ir labai įdomus rinkinys. Patios įdomiausios ir rečiausios kolekcijos monetos yra iš Zigmanto Vazos laikų.

Kaltiniai pinigai Lietuvoje atsirado XIV-XV a. Iki Zigmanto Augusto laikų buvo kaldinami tik sidabriniai pinigai. Zigmantas Augustas pradėjo kaldinti ir auksinius, o Jono Kazimiero laikais atsirado ir variniai. Pirmieji popieriniai pinigai buvo išleisti tik Kosciuškos sukilimo metu (1794 m.).

Vazų dinastijos valdymo laikotarpis ir ypač Zigmanto Vazos valdymas atnešė kraštui daug nelaimių ir įtraukė Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę į karą su Švedija dėl sosto, o taip pat į nesėkmingą karą su Maskva. Kaip žinoma, karus visada lydi ekonominė suirutė. Didėjo infliacija, todėl buvo kaldinami vis nauji menkaverčiai pinigai. Audringas ir nepastovus valstybės politinis gyvenimas veikė ir pinigų sistemą: keitėsi monetų tipai,

Ortas (18 grašių). Jono Kazimiero valdymo laikotarpis.

nominalai, masė ir sidabro kokybė (praba).

Zigmanto Vazos pinigų sistema galima suskirstyti į 3 laikotarpius. Pirmasis, trukęs iki LDK Žemės išdininko A. Zaviškos mirties (1604). Buvo

kaldinami pinigai, mėgdžiojant Švediją, keturkampiai trigrašiai — klipos, tačiau dėl jų nepraktiškumo, sumanymas sužlugė.

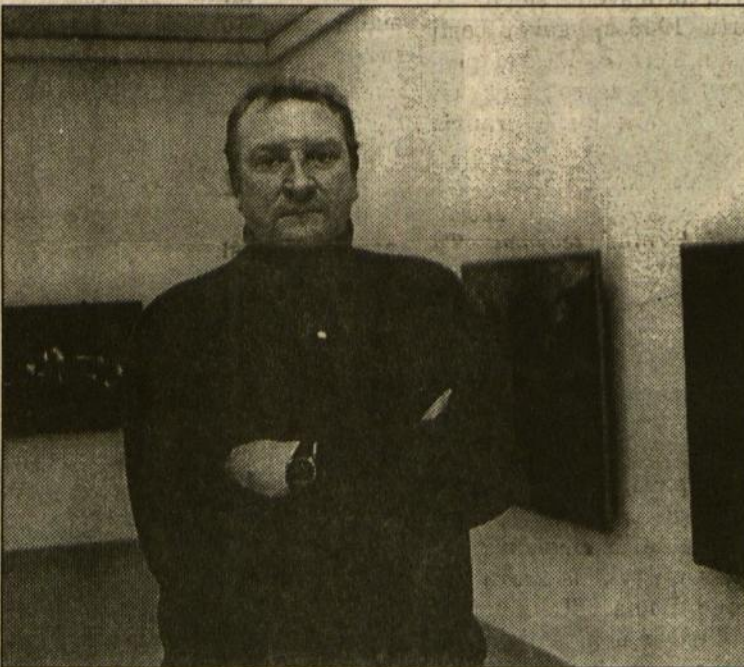
Antrasis laikotarpis — susijęs su LDK pinigų reforma, kuri apima 1606—1623 metus. Tada pradėta kaldinti dvidenariai, grašiai, vėliau auksinės monetos. Pasirodė ir pirmieji lietuviški pusantrokai — pusantro grašio monetos (sidabrinės). Jų pasirodymas buvo labai nuostalingas išdui, tad jos greitai buvo išimtos iš apyvartos, todėl pusantrokai yra labai reti. Šiuo laikotarpiu buvo nukaldinta daug įvairių auksinių monetų, kurios nebuvo ekonomiškai pagrįstos. Jos daugiau tenkino Zigmanto Vazos ambicijas: jis buvo tituluojamas ne tik Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu, bet ir Švedijos karaliumi. Tai akivaizdžios ir nedviprasmiškos, Lietuvai daug kainavusios pretenzijos į seniai prarastą Švedijos sostą. Šalia lietuviškų dukatų, Vilniaus kalykloje buvo nukaldinta ir mišraus tipo lenkiškų lietuviškų auksinių monetų.

Trečiasis laikotarpis apima 1623-1627 m. — charakterizuojamas didele infliacija. Daugiausia buvo kaldinamos smulkiosios monetos — dvidenariai, šilingai bei grašiai. Monetose buvo labai mažai sidabro, bet valstybės išdui duodavo didelį pelną. Pažymėtina, kad Zigmanto Vazos laikotarpiu labai didelė šilingų įvairovė.

Lituanistikos tyrimo ir studijų centras dėkoja dr. A. Pliopliui už nuostabią kolekciją, kuri papildė Pasaulio lietuvių archyvo numizmatikos rinkinius. Dr. A. Plioplys, būdamas didelis numizmatikos ir LDK monetų rinkėjas, yra pažadėjęs dar papildyti savo padovanotus rinkinius labai retomis ir vertingomis monetomis. Dr. Audrius Plioplys pažymėjo, kad dažnos dovanos kitoms kultūros įstaigoms jį smarkiai nuvylė, todėl jis nusprendė dovanoti tik patikimai, visuomenės pripažinti, turintys atskaitomybę organizacijai — Lituanistikos tyrimo ir studijų centrui.

Skirmantė Miglinienė
LTSC archyvų direktorė

Myliu gimtojo pajūrio rūką ir lietų

Dail. Ernestas Žvaigždinas.

Ernestas Žvaigždinas gimė Klaipėdoje, todėl jo kūryba gerai žinoma klaipėdiečiams. Ernestas sako, kad paroda — savotiška bendravimo forma su dailės vertintojais, draugais, kolegomis ir galbūt tolesnės kūrybos posūkį į kitų jo dvasios gyvenimo pusių ir fantazijų atvaizdavimą... Tapytojas mano, kad tai daryti pastūmėjo brandą žymintys keturi dešimtmečiai septyneri metai gyvenimo kelio ir dviejų dešimtmečių tapybos pasauly. Nors jis, senas buriotojas, yra įsitikinęs, kad žmogų geriausiai patikrina jūra. Būtent pridurti, kad jūra su kaupu duoda spalvų ir vizijų, aišku, tiems, kurių dvasioje yra vietos polėkiui.

Tapytojas labiausiai vertina pajūrio kraštą. Šis peizažas žmogaus sielą grūdina, apvalo ir pakelia. Todėl neatsitiktinai Ernesto kūryboje daug pajūrio krašto peizažų, miestelių, kaimelių vizijų. Vieni miestai — kosminiai, kiti — alsuojantys amžių dvasia, atspindintys vandenį, yra užklydusių ir drobė lietuviškų bažnytkaimių bei miestų, pulsuojančių gyvenimu šalių, kurios aplankytos keliaujant. Ernesto drobėse nuotaikas paryškina tapytojo momentu dominuojanti pagrindinė spalva: žalsva, rusva, gelsva arba ryškios — mėlyna, raudona, žalia...

Autorii artiausiai širdies — mažo formato darbai. Juose

jis lyrikas. Ir šie darbai su skamba kaip poeto posmas. Norom nenorom grįžti prie minties — jei Ernestas netaipytų — rašytų eilėraščius. Autorius neneigia turįs sieloje lyriko kamputį. Reikia pridurti — sodrios, pilnakraujės, ir nesvarbu, ar paveikslas dvelkia džiaugsmu, nostalgija; vis tiek jame yra gyvasties. Paroda — drąsus mostas, rodantis autoriaus brandą, dvasios drąsą.

— Prašom paminėti pagrindinius savo biografijos momentus. Kokie charakterio bruožai padeda gyventi, o kokie trukdo?

— Aš nekuriau biografijos raštu. Ta gyvenimo atkarpa, kurią aš sukuriu, yra mano nuosavybė. Galiau pasakyti, kad gimiau ir gyvenau Klaipėdoje. Dabar žiemas praleidžiu Floridoje. Tai kol kas yra visa biografija. Charakterio savybės nei trukdo, nei padeda. Iš jų susilipdo mano asmenybė.

— Jūs vienišius ar šeimos žmogus?

— Aš dirbu vienas. Taip suprantu kūrybą. Bet tai nereikia, kad esu vienišius. Vienas būni tik tapydamas, bet tam pasiruoši, viską susisėdamas iš šalies. Dirbdamas nebūnu irzlus. Čia padeda šeima.

— Pats linksmiausias, įdomiausias arba liūdniausias įvykis gyvenime... — Kažkas pasakė, kad vis-

Dail. E. Žvaigždino kūryba.

kas yra šalia, bet mes blaškomės. Sako — visa prasmė paprastume, bet mes draskomės, ieškome... ir vis tiek grįžtame prie paprasto, bet savo. Tai ir įdomu. Linksmųjų ir įdomumų ieškau keliaudamas. Daug keliauju ir jau galima būtų nuotykių knygą parašyti. Tad nenoriu nieko išskirti. O gal įdomiausi dar manęs laukia...

— Ką veikiate, kai nusiuka mūza?

— Kai šita gražuolė nusiuka, aš stengiuosi vingiais, posūkiais apeiti ją taip, kad jina ir žiūrėtų į akis.

note į dvi dalis — Klaipėda ir Floridą. Kaip tai atsiliepia jūsų kūrybai?

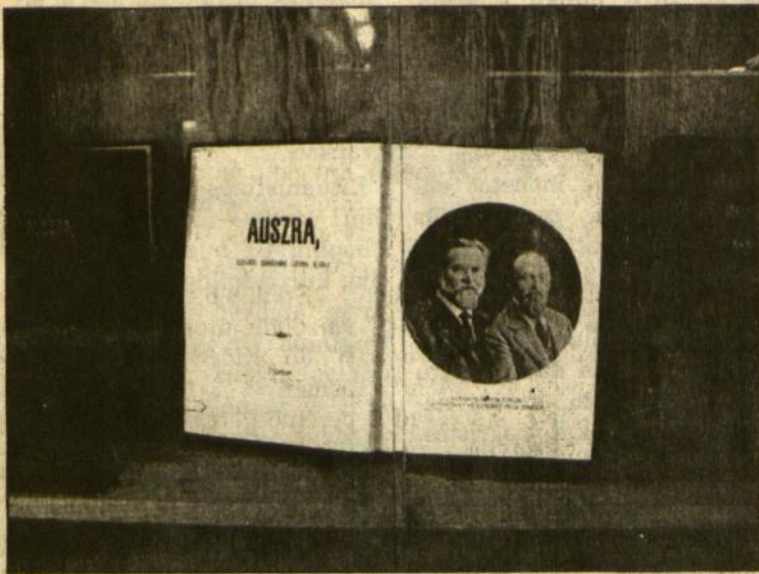
— Myliu gimtojo pajūrio rūką ir lietų, o dabar pamilau džiunglių karštį ir ryškų Floridos grožį.

— Kokie artimiausi planai?

— Surengsiu savo kūrybos parodą Čikagoje. Visi darbai, kurie bus išstatyti šioje parodoje, tapyti Floridoje. Šią parodą skiriu visiems seniems ir naujiesiems draugams, pažįtamiems. Viesiems, kurie padėjo ir iki šiol padeda gyventi ir kurti anapus Atlanto.

Paruošė Romualda Laimienė

Paminėta pirmojo lietuviško laikraščio sukaktis

Balandžio 2-ą dieną VDU Vaclovo Biržiškos skaitykloje surengtas pirmojo lietuviško laikraščio *Aušra* 120-ųjų metinių paminėjimas. Ta proga pranešimus skaitė doc. Irena Skurdenienė, prof. Egidijus Aleksandravičius ir doc. Antanas Kulakauskas. Prie skaityklos atidaryta paroda „Gyva *Aušros* dvasia“.

Pradedant minėjimą, VDU istorijos magistras Linas Vencauskas pakvietė visus susirinkusiuosius kartu su mišriu akademiniu choru, vadovaujamu Retorių teatro skaitovo Giedriaus Lingės, padainuoti vysk. Antano Baranausko sukurta dainą „Giedu dainelę“. Šios dainos žodžiai kartu su natomis buvo išspausdinti pirmajame *Aušros* numeryje, išleistame 1883 m.

Po šio bandymo dainos pagalba pajusti *Aušros* leidėjų puoselėtą lietuviškumo dvasią, svečiams buvo pasiūlyta susipažinti su paroda „Gyva *Aušros* dvasia“ ir rinktis į V. Biržiškos skaityklą. Čia buvo skaitomi akademiniai pranešimai, bandant apžvelgti įvairius aušrininkų veiklos aspektus, aktualizuoti jų idėjas, jas savitai interpretuojant dabarties Lietuvos kultūrinės ir

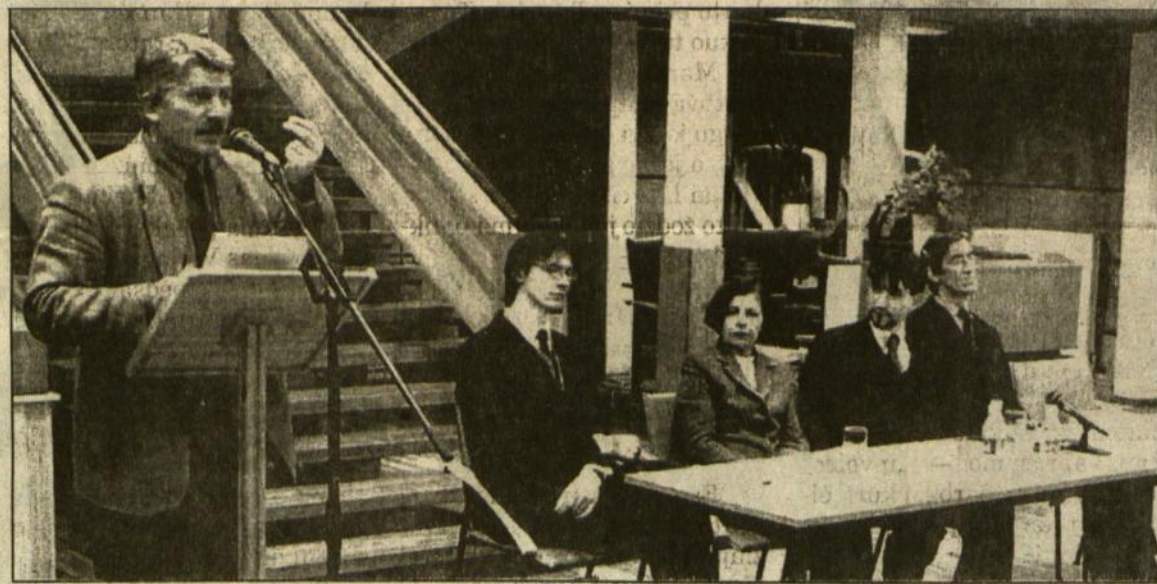
politinės padėties kontekste. Doc. I. Skurdenienės pranešimas buvo skirtas aptarti poetinę, dvasinę aušrininkų veiklos dominantę. Kalbėta apie tautiškumo ir poezijos santykį tuometinėje kuryboje, individualaus kūrėjo identiteto sampratos ypatumus, tautinio atgimimo sąlygomis. Atkreiptas dėmesys ir į aušrininkų kūrybai būdingus meninius bruožus bei jų kaitą. Ši pranešimą papildė Lino Venc-

ausko skaitomi tuometinės literatūrinės kūrybos pavyzdžiai. Prof. E. Aleksandravičiaus išsakytos mintys praplėtė tą dieną aptartų temų lauką. Savo išvalgas profesorius grindė ne aušrininkų kūrybos interpretacija, o objektyviais faktais, konkrečiais istoriniais duomenimis, atsižvelgdamas romantizuoto požiūrio ne tik į aušrininkų veiklą, bet ir į tuometinius tautinio atgimimo procesus. Skaitydamas pranešimą, pavadintą „Baranauskas, *Aušra* ir daugiakultūris tapatumas“, A. Aleksandravičius aptarė priežastis, dėl kurių A. Baranauskas nutolo nuo aušrininkų puoselėjamų idėjų. Buvo išskirtos dvi tais laikais svarbios tautiškumo sampratos ir lietuvių tautos bei valstybės ateities vizijos: A. Baranausko propaguos dvikalbio, lenkų ir lietuvių kultūrų sąveika grįsto lietuviškumo modelis ir jam nepriimtinas tautinis separatizmas. Baigdamas savo pranešimą, A. Aleksandravičius pastebėjo, kad būtent kultūrinis solidarumas, o ne tautinio atskirumo sureikšminimas gali būti svarbus Lietuvai įsijungus į Europos Sąjungą. Šis bandymas sieti aušrininkų idėjas su aktualiais ir Lietuvai svarbiais, šiandien Europoje vykstan-

čiais politiniais ir kultūriniais pokyčiais, tapo tiksliu nuoroda į doc. A. Kulakausko pranešimo esmę. Jo pranešimas, pavadintas „Ar mums Europos Sąjungoje reikalingos *Aušros* suformuotos idėjos“ buvo išskirtinis originaliomis išvalgomis ir plačiais apibendrinimais. A. Kulakauskas *Aušra* apibrėžė, kaip „slenkstį, kuri pastatė ir perlipė lietuvių tautinis judėjimas įgijo nesusitardomą pagreitį“. Kalbėdamas apie lietuviškumo sampratą istorinė raida, pranešėjas ją gretino su plačiu Europos istorijos kontekstu, klausytojams pateikė savitą tautiškumo, tautos sąvokų interpretaciją.

A. Kulakausko išsakytos mintys paskatino naujai pasvarstyti, atrodytų, neabejotinas tautiškumo idėjų teigiamas vertybes. Jo nuomone, Europos Sąjungoje įprasta lietuviškumo samonė yra neįmanoma — šalta jos būtina suformuoti naują, europietišką, tapatybę. Vis dėlto A. Kulakauskas pastebėjo ir tai, kad, nors aušrininkų idėjos atrodė pase-nusios, jų veikla, kovojant už lietuvių, šiandien gali būti puikiu pavyzdžiu. Juk Lietuvos, kaip europietiškos šalies viziją, gali įgyvendinti tik sąmoningi ir aktyvūs žmonės.

Tomas Pabedinskas

Pirmojo lietuviško laikraščio *Aušros* 120 metų sukakties paminėjime metu kalba prof. Egidijus Aleksandravičius.

Genialus palikimas

Pianistai Sonata (Deveikytė) ir Rokas Zubovai.

Kaip augalėliai iš po storių sių pusnyų keliai išvarge nuo žiemos (o gal pailsėję?), taip ir mes jau esame pasiilę pavasario džiaugsmų: gaivaus kvapo, šilumos, saugaus ir neskubaus pasivaikščiavimo gatvė. Kad vėjas kedentų plaukus, kad kas nors dovotų gėles, kad vakarai būtų ilgi ir malonūs, kad ausis kulentų malniai pavasariškas muzikos skambesys, kad...

Neatsitiktinai M. K. Čiurlionio dailės muziejuje pianistas Rokas Zubovas (Mikalojaus Konstantino Čiurlionio proanūkis) gražią balandžio popietę skambino vėlyvuosius savo prosenelio kūrinių fortepijonui. Simboliška, bet būtent tą dieną prieš 92 metus Pustelnike (Lenkija) Mikalojus Konstantinas Čiurlionis mirė, nespėjęs sulaukti savo 36-ojo gimtadienio.

Roko Zubovo biografijos dalmi tapo ir dešimt metų, praleistų užsienyje, — Šveicarijoje, Jungtinėse Valstijose. Ten po studijų Lietuvos muzikos akademijoje stažuotasi, koncertuota ir, kaip sako pats muzikantas, išėita didelė gyvenimo mokykla. Iš Lietuvos kilusi senelių Zubovų pažis-

tama pianistė Elera Elinaitė, gyvenusi Šveicarijoje, Roką Zubovą paskatino tobulintis Heinrich Neihauz institute Ciuriche. Jos patartas ir įkvėptas, ryžosi tolesniam žingsniui — vykti į JAV tęsti studijų Čikagos DePaul universitete. Studijuodamas trejus pirmuosius metus Amerikoje jis dirbo fortepijonų restauratoriumi. Kaip pats teigia, muzikantui visai neprošal pažinti instrumento „organizmą“ iš vidaus. Vėliau pradėjo dėstyti universitete, koncertuoti vienas arba su žmona Sonata, irgi pianiste (per metus surengdavo nemažiau kaip 30 koncertų). Dešimt metų, kuriuos Rokas Zubovas ir jo žmona Sonata praleido svetur, subrandino pasirinkimą: jei esame reikalingi Amerikoje, mūsų sukaupta patirtis bus reikalinga ir Lietuvoje. 2001-aisiais Rokas ir Sonata Zubovai grįžo į Lietuvą.

37 metų muzikantas yra dviejų tarptautinių konkursų laureatas. Jo grojimo klausėsi JAV, Kanados, Norvegijos, Prancūzijos, Lenkijos, Bulgarijos, Rusijos, Šveicarijos publikos. Jungtinėse Valstijose R.

Zubovas įrašė ir M. K. Čiurlionio kūrinių kompaktinę plokštelę.

Kauno Žaliakalnyje užaugęs, R. Zubovas sako, visada jautęs ryšį su savo didžiuoju proseneliu — jį primindavo aplinka, šeimos relikvijos, netoliese esanti galerija, kur saugomi jo kūriniai. Muzikantas yra prisipažinęs, kad pastutiniu metu daug laiko praleidžia, gilindamasis į prosenelio muziką, ją grodamas, ir, labiau nei kada anksčiau, jaučia plastinį ir garsinį ryšį jo kūryboje.

Kaip žinome, M. K. Čiurlionis mėgo ne tik muziką, bet ir dailę. Iš Leipzigo bičiuliui Eugenijui Moravskiiui rašyta; me laiškė M. K. Čiurlionis atviravo: „Muzikos man nepa; kanka. Turbūt nesmerksi manęs, kad per visas šventes tapau“. Šis laiškas rašytas 1901-ųjų gruodį. Laikas ir įvykiai visą šimtmetį blaškė kūrėjo paveikslus. Daug kartų jie buvo saugomi nepalankiomis sąlygomis, netinkamai eksponuojami. Pagaliau praėjusio šimtmečio pabaigoje sukurieji šedevrai bus saugomi pagal šiuolaikines muziejininkystės taisykles, — baigta ilgai laukta M. K. Čiurlionio dailės galerijos rekonstrukcija. Didžiulį susirūpinimą M. K. Čiurlionio kūrybinio palikimo išsaugojimu parodė Lietuvos fondas, prie rekonstrukcijos prisidėjęs stambia suma — 300,000 dolerių. Šie pinigai buvo labai svarbūs rekonstrukcijos pradžiai.

Dabar ši dailės galerija yra pirmoji kultūros įstaiga, patogiai prieinama neigaliesiems. O, kad pavasaris būtų dažniau, nei vieną kartą metuose! Gal tuomet džiaugsmo mūmyste būtų daugiau, gal būtų me geresni vienas kitam, gal išmoktume įsiklausyti į subtiliausius aplinkos ir gamtos garsus, gal...

Milda Zinevičiūtė
VDU menų in-tas

Savi tarp savų

Aną dieną, nuėjus į Lietuvos Rašytojų klubo renginį ir atsėdęs kiek atsipūsti prieš netrukus prasidėsiančią programą, žvilgtelėjau į sienas. Į mane žvelgė mieli, iš gyvų susitikimų, iš įvairių leidinių žinomų išeivijos (egzodo) rašytojų veidai. Iš pirmo įspūdžio pajutau tarsi tie, iš svetur susirinkę, žodžio meistrai lyg savi tarp savų besą čia, šioje salėje, lyg nusiteikę kiekvieną čia atėjusį pašnekinti, paklausti, kokį savo kūrinių paskaitys jų plunksnos broliai — Lietuvos rašytojai.

Sužinojęs, kad tai — šiomis dienomis čia atidarytos vilnietės fotomeninkės Onos Pajedaitės egzodo rašytojų portretų parodos „Visada su Lietuva“ eksponatai, pagalvojau, kaip ji padarė, kaip šioje salėje sukabino, surikiavo tuos portretus, kad jie atrodytų tarsi gyvi, tarsi ne ant sienų kabotų, o būti kartu su kitais čia atėjusiais gyvu žvilgsniu žiūrintys į mane, į greta sėdinčius, su kiekvienu sveikindamiesi. Štai švelnia šypsena, malonių žvilgsnių ir salen susirinkusius žvelgia poetas kun. Leonardas Andriekus, po apsilankymo Vilniuje gerai nusi- teikęs Antanas Vaičiulaitis lyg svetur nė negyvenęs ir sa-

vas Eduardas Cinzas, kažką skaitantis Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis, žaviai nusiteikusi Nijolė Jankutė, lyg ir į kaimišką peizažą pasinėjęs Marius Katiliškis, Liūnė Suteima, prie lietuviškos liaudies meistro medinės skulptūros parimusi A. Staknienė. O, žiūrėdamas į eilėraščių skaitantį, Bernardą Brazdžionį, tarsi girdi jo ryškų oratoriaus balsą: „Šaukiu lietuvių burtis prie lietuvių / Ir gyvą širdį prie gyvos širdies...“ susikaupti, savo eiles iš 1989 m. Vilniuje išleisto savo rinkinio *Kelionė* tarsi visai klubo salei skaito Vitalija Bogutaitė. Jonas Aistis — rimties, susimastymo minutėje, o Antanas Gustaitis, kaip sakoma, netveria juoku. Suglumęs nustembu, pamatęs, kad su O. Pajedaitės objektyvo pagalba ir Rašytojų klubą Kazys Bradūnas atėjo vienas, be savo mieles prisiegos Kazimieras. Gal todėl ši kartą jo veidas perne- lyg rimtas, jo mintys teka kažkur į tolumas? Įstrigo sąmonėn visuomet jaunui išlikęs Algimantas Mackus. Pasirodo, fotomenininkė O. Pajedaitė nesuskubo pamatyti jo gyvo veido. Šis ir dar vienas kitas egzodo rašytojo portretas — tai jos padaryta reprodukcija. Bet tai, mano galva, parodai

Fotomenininkė Ona Pajedaitė.

nepakiša kojos — kaip toks gražus išeivijos rašytojų būrys apsisėję be Algimanto Mackaus, juo labiau, kad jo vardas, jo eilės ir šiandien gyvos. Ir tą, ir kitą dieną man nesinorėjo išeiti iš Rašytojų klubo, palikti mielų mūsų išeivijos rašytojų, tiek sielos ir virpesių, susimastymų sukėlusių

savo raštais, knygomis. Gerai, kad ši O. Pajedaitės išeivijos rašytojų portretų paroda pasirodė ne vien Rašytojų klube. Prieš tai ji apkelia- vo ne vieną Lietuvos kampelį, pabuvojo Anykščiuose, Svėda- suose, Maironio lietuvių lite- ratūros muziejuje Kaune... O kiek meno ir kultūros

žmonių portretų parodų O. Pajedaitė surengė per savo veiklos 25 metus! Nelengva čia visas išskaiciuoti. Nevalia nepaminti jos parodytos „Tėvų žemėje“, surengtą Čikagoje 1989 m. Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo proga. Pasak O. Pajedaitės, ši ir kita tokiam pat simpoziume po kelių metų veikusi Lietuvoje apsilankusių mūsų tautiečių — egzodo mokslininkų ir kultūrininkų portretų paroda buvo parduota S. Balzeko muziejui. O paskutinė O. Pajedaitės meninės fotografijos paroda „Etnografinės Lietuvos kaimas“ pernai pabuvojo Pa- ryžiuje.

Beje, svarbiausieji O. Pajedaitės fotografijų veikėjai, personažai — rašytojai, aktoriai, kiti meno ir kultūros žmonės. Su jais ji dažniausiai bendrauja, jais domisi. Daryti gerus, įsimintinus egzodo rašytojų portretus jai padėjo apsilankymas JAV, asmeninis bendravimas su jais.

Kuo patraukia, sudomina O. Pajedaitės portretai nusako muziejininkės V. Girininkienės išsakytą nuomonę:

— Pajedaitė užfiksuoja ne tik konkretaus žmogaus atvaizdą, jo veidą, bet ir minties blykstelėjimą, kūrybinį džiaugsmą, susimastymą.

O pati O. Pajedaitė sako, jog, fotografuodama asmenį, jo

neverčia visai pozuoti, nekankina, nedresiruoja, bet objektyvo mygtuką paspaudžia, suradusi tinkamiausią, to žmogaus būdą geriausiai atskleidžiančią akimirka, fotografuojamam net nenujaučiant, nepastebint to momen- to.

Iš laikraščio į laikraštį, iš vieno leidinio į kitą dažnai keliauja tas pats maloniai besišypsanti rašytojos N. Jankutės portretas. O. Pajedaitė sakė, kad jos šypsena, miela išraiška ji savo fotoaparatu pagavo ir užfiksavo, N. Jankutei sėdint *Draugo* administracijoje ir su kažkuo besikalbant. Šios O. Pajedaitės nuotraukos originalas kaip tik ir kabo jos parodoje Rašytojų klube. Iš tiesų, žiūri į šį portretą ir gėriesi tiek giedrių rašytojos žvilgsniu, malonių veidu, tiek ir to portreto au- tore.

O kiek kitur — knygose, kitokiuose enciklopediniuose leidiniuose paplitusių kitų mūsų rašytojų, aktorių, kitų menininkų portretų, darytų O. Pajedaitės! Ne taip seniai leidykla „Regnum“, Vilniuje išleido O. Pajedaitės knygą — albumą *Mano Marcinkevičius*. Joje sudėtos 2,220 Pajedaitės pa- darytos šio žymaus mūsų poeto Justino Marcinkevičiaus gyvenimo bei veiklos nuotraukos. Dar anksčiau išleista stambi O. Pajedaitės knyga *Ji*

buvo *Simonaitytė*. Tai gausus šios mūsų literatūros klasikės nuotraukų rinkinys, o taip pat O. Pajedaitės rašiniai apie susitikimus, pokalbius su šia Mazosios Lietuvos rašytoja. Leidinys jau susilaukė antros laidos ir premijos.

— Fotografuoti pradėjau studijų metais. Objektai — kelionės, artimieji, draugų susibūrimai, — apie savo kūrybinį kelią pasakoja O. Pajedaitė. — Pradėjusi dėstyti literatūrą, pajutau vaizdinės medžiagos stygių. Todėl kasmetinėse kelionėse po Lietuvą stengiausi užfiksuoti rašytojų gimtines, jų aprašytas vietas, kapus, paminklus. Atsirado nuotraukų aplankai apie visus žymesnius klasikus. Gyvų rašytojų seriją pradėjau nuo le- vos Simonaitytės 1971 m. va- sarą. Pradžią buvo sėkminga ir greitai išsivystė į plačią kul- tūrinio gyvenimo panoramą.

Tai žodžiai — iš neseniai, egzodo rašytojų portretų parodos atidarymo išvakarėse Vilniuje išleisto leidinio *Onos Pajedaitės nuotraukų bibliografija*. Leidinyje įvardyta 3,000 parodose, įvairiuose lei- diniuose buvusių jos nuotraukų, duomenys apie kiekvieną iš jų. Šis katalogas — tai O. Pajedaitės 25 metų veiklos at- kaita meninės fotografijos ba- ruose.

Algimantas Antanas
Naujokaitis